

Аналітична оцінка ситуації у хімічній промисловості України та на внутрішньому товарному ринку хімічної продукції за підсумками 1 півріччя 2023 р.

Аналітична довідка розроблена на основі доступних та репрезентативних статистичних даних (Держстат України, територіальні органи Держстату, Державної митної служби України та ін.), власних експертних оцінок та розрахунків, відкритих даних ЗМІ, сайтів компаній, комунікативної інформації. Актуалізована версія станом на 31.07.2023.

За оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», станом на 01.07.2023 в хімічній промисловості (виробництво хімічних речовин та хімічної продукції, гумових і пластмасових виробів) функціонує з різним режимом завантаження виробничих потужностей близько 3700 підприємств (52% підприємств, які функціонували та були економічно активними на початок року).

Загальна кількість діючих хімічних підприємств, за даними Держстату України, на кінець 2022 р. становила 6480 підприємств, з яких 2591 підприємств – у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції, 3890 підприємств – у виробництві пластмасових та гумових виробів

Усього в хімічній промисловості станом на **1 жовтня 2022 р.** було зареєстровано близько 7330 підприємств, з яких значна частина є недіючими (близько 43%).

Станом на **1 липня 2023 р.** цей показник оціночно становив 7200 підприємств, частка недіючих підприємств дещо скоротилася

(38-40%).

За оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», відсоток хімічних підприємств, які змінили свою локацію, не перевищує 6-7% (це переважно малі та досить обмежено середні підприємства, які лише частково здійснили релокацію), з них у межах України – 5%, перемістили своє виробництво за межі України – не більше 1-2%.

За підсумками **січня-березня 2023 р.** індекс товарного виробництва у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції склав, за даними Держстату України, 73,3%, у виробництві гумових та пластмасових виробів – 93,7%.

За підсумками **січня-червня 2023 р.** індекс товарного виробництва у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції склав, за розрахунками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», 76%, у виробництві гумових та пластмасових виробів – 97%.

Слід взяти до уваги, що у першому кварталі 2023 р. лише у березні спрацював ефект низької статистичної бази, у другому кварталі цей ефект діяв упродовж усіх трьох місяців.

Індекс виробництва *продукції основної хімії* склав за підсумками 1 кварталу 2023 р. 58,3%, за підсумками 1 півріччя 2023 р. через низьку статистичну базу у березні-червні він підвищився, за оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», до 79%.

Статистично обнадійливими є результати роботи в сегменті пластмасових виробів, де аналогічні показники склали 96 та 107%.

У 2023 році в хімічній промисловості України, незважаючи на статистично позитивну динаміку індексів товарного виробництва, продовжує спостерігатися висока ступінь невизначеності та діє значна кількість негативних факторів, які впливають на ситуацію в хімічній галузі: триваючі військові дії, фізичне руйнування та призупинення діяльності значної частини ключових підприємств, значний ріст (та/або волатильність) цін на усі

складові собівартості хімічної продукції, нестабільність замовлень (попиту), відсутність обігових коштів, розірваність частини логістичних внутрішніх ланцюгів та експорту (певна частина їх так і не змогла відновитися), відтік персоналу (як за кордон, так і мобілізація) та проблеми з його ротацією (і виробничого, і інженерно-технічного, і управлінського персоналу) тощо.

Все ще триває «рваний» режим роботи багатьох підприємств. Середній рівень завантаження виробничих потужностей більшості економічно активних хімічних підприємств, хоча і дещо підвищився у поточному році, є нижчим від 50-55%, хоча цей показник суттєво диференціюється по основним регіонам та сегментам виробництва.

Найбільш критичним залишається фактор зниження попиту та обсягів збуту продукції (через падіння платоспроможного попиту по ланцюгам перероблення), можливість утримання конкурентних цін на кінцеву товарну продукцію через високу волатильність цін на сировину та енергоресурси і значні обсяги конкуруючого імпорту.

У той же час, слід зазначити, що частина хімічних підприємств, починаючи з другої половини 2022 р. і упродовж першого півріччя 2023 р., продовжувала адаптуватися до нових умов свого функціонування та частково відновила свої виробництва, відпрацювала нові ланцюги поставок сировини та збуту продукції.

Це стосується у найбільшій мірі секторів, які виробляють ліквідну сировину та напівсировину (особливо мінеральну, експортоорієнтовані продукти неорганічної та органічної хімії, декстрини, казеїни та казеїнати, жирні амінокислоти тощо), а також споживчу продукцію нееластичного та стабільного попиту (гумові вироби, пластмасові вироби, мило, синтетичні м'які засоби, ефірні олії, косметичні та парфумерні вироби, добрива та засоби захисту рослин у дрібному фасуванні та ін.).

Загалом у 1 півріччі 2023 у передсезонний, сезонний та частково міжсезонний період стабільно працювали два основні підприємства по випуску азотних добрив.

У першому півріччі 2023 р. випуск азотних добрив в Україні склав 1050 тис.т у ф.в. (+60% щодо аналогічного періоду 2022 р.). Це дозволило наростити частку вітчизняного продукту на внутрішньому товарному ринку до 68 % (розрахунковий баланс), хоча цей показник є неоднорідним у видовому зрізі (КАС – 86%, карбамід – 30%).

Продовжують відновлювати свою роботу підприємства, які розташовані у відносно безпечних регіонах, або ті, які здійснили релокацію в такі регіони, або підприємства, які експортували до ЄС та інших сусідніх країн у значних обсягах товарну продукцію та наразі частково відновили такі поставки або ж переорієнтували їх на нові зовнішні товарні ринки.

Водночас через складнощі з логістикою значно зменшилось виробництво в Україні товарної продукції на умовах імпортованої толінгової сировини. Відносну стабільність демонструють також компанії, які є партнерськими або афілійованими з європейськими або іншими іноземними компаніями.

Загальний обсяг реалізації хімічної продукції в Україні у січні-березні 2023 року склав у д.ц., за даними Держстату України, близько 30,6 млрд.грн. (січень-березень 2022 р. – 31,7 млрд. грн.), у т.ч. у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції – 15,7 млрд.грн (січень-березень 2022 р. – 19,8 млрд. грн), гумових та пластмасових виробів – 14,9 млрд.грн (січень-березень 2022 р. – 11,8 млрд. грн.).

За підсумками **січня-червня 2023 р.**, за оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», загальний обсяг реалізації хімічної продукції в Україні склав у д.ц. 68,6 млрд. грн та виріс порівняно з аналогічним періодом 2022 р. на 20% (січень-червень 2022 р. – 56,8 млн. грн.), у т.ч. у виробництві хімічних речовин та

хімічної продукції – 35,2 млрд.грн (січень-червень 2022 р. – 33,6 млрд. грн), гумових та пластмасових виробів – 33,4 млрд.грн (січень-червень 2022 р. – 23,2 млрд. грн.).

При цьому індекс цін у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції становив, за оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», у січні-червні 2022 р. 127%, у виробництві гумових та пластмасових виробів – 138%.

Загалом можна констатувати, що у 1 півріччі 2023 р. обсяги реалізації хімічних речовин та хімічної продукції в Україні практично зрівнялись з аналогічним показником реалізації продукції в сегменті гумових та пластмасових виробів (відповідно 35,2 та 33,4 млн. грн.). Загалом це позитивна тенденція, оскільки вона свідчить про ріст структурної частки у галузевому виробництві хімічної продукції з більшою добавленою вартістю та кінцевої товарної продукції.

Індекс доступності хімічної продукції повсякденного споживчого попиту (СМЗ, косметична продукція, засоби для чищення, засоби автохімії, добрива, пестициди та інші агрохімікати для присадибних ділянок, ЛФМ для роздрібною торгівлі, пластмасові та гумові вироби для побутового використання) *стабілізувався та навіть суттєво підріс у січні-червні 2023 р. порівняно з аналогічного періодом 2022 (до 15-25%) завдяки стабілізації платоспроможного попиту на хімічні продукти щоденного вжитку, дії сезонного чиннику, певному уповільненні скорочення кількості населення та навіть його сезонному збільшенні через повернення частини біженців до України у березі-квітні 2023 р.*

Цей фактор однозначно відбився на виробництві хімічної продукції споживчого призначення, загалом ці сегменти в 2023 році, як і в 2022 р.) мають менші втрати порівняно з виробництвами основної (базової) хімії.

Обсяги зовнішньоторговельних поставок хімічної продукції **в січні-березні 2023 р. склали 2,61 млрд. дол. США** та зменшилися

порівняно з аналогічним періодом 2022 р. на 14% (січень-березень 2022 р. – 3,019 млрд. дол. США).

У квітні-червні 2023 р. цей показник склав 2,44 млрд. дол США та збільшився порівняно з аналогічним періодом 2022 р. на 42%.

Таким чином, кумулятивні обсяги зовнішньоторговельних поставок хімічної продукції **у січні-червні 2023 р. склали 5,05 млрд. дол. США.**

Частка імпорту у структурі зовнішньої торгівлі хімічною продукцією **в січні-червні 2023 р. виросла до 90%** при негативному зовнішньоторговельному сальдо (-) 4,12 млрд. дол. США (січень-червень 2022 р. – 79% при негативному зовнішньоторговельному сальдо (-) 2,78 млрд. дол. США).

Про це свідчать агреговані дані, приведені на діаграмі 1. **Наразі експорт покриває імпорт лише на 25%.**

Таким чином, негативне зовнішньоторговельне сальдо у першому півріччі поточного року майже в 1,5 рази перевищило минулорічний показник.

[Завантажити повний текст](#)